

SZILÁGYI ISTVÁN: JÁMBOR VADAK

A szerző a romániai magyar irodalom egyik nagyon tehetséges novellistája — erről győz meg bennünket első sorban a *Jámbor vadak* című elbeszélés kötete.

Az egyéni hang, a sajátos látásmód az, ami az olvasó számára a legtöbb meglepetést tartogatja. Menekülő, helyüket nem találó, így vagy úgy „kikészült” emberekkel találkozunk itt, mindegyiküket a bizonytalanság misztikumába övezi, talán ezért is kelnek legtöbbször útra, vágnak neki az ugyan-csak bizonytalannak, s ezzel Szilágyinak is sikerült megteremtene egy típust és atmoszférát — különösen a *Megfejelt triptichon* három novellájában —, ami a modern nyugati irodalomban oly gyakori és kedvelt, s aminek szinte szimbóluma lett az *országút*.

Valódi hősei jellemének csak egyetlen biztos vonása van: a humanizmus, és a vele járó erkölcsi fölény. Gondolataik vagy inkább *ötleitek* alapján el is jutnak többnyire a felismerésig, a cselekvésre azonban képtelenek, vagy későn cselekszenek, amikor már tettük értelmetlen, s mi több, hatástalan (*A szőlősgazda*). Tudják, hogy az embert minden „kicsinálhatja, ha egyedül marad”, de közösségbe beépülni nincs erejük, igaz, arra alkalmas közösséget nem is találnak. Szinte kirí figurái közül *Kibic* alakja (*Kibic, az árva ember*), aki még aktív ugyan, de ő alapvetően más gyökerű, talán valami góbé leszármazott.

Szilágyi nem azonosul, és az olvasót sem hagyja azonosulni alakjaival: elidegenítő effektusként hősei sem azonosak soha önmagukkal, önmaguk karikatúráit is magukban hordják, s csupán nézőpont kérdése, hogy az alak-kettőséből melyiket fogadjuk el karikatúrának.

Figyelemre méltóan sikerült a szerzőnek egyesíteni novelláiban a hagyományost és a modernet. Jelentős szerepet juttat a tájnak, a hegyeknek, s a már-már mitológiai jelentőségű *Messzi-folyónak*, amely, mint az élet vize, majdnem minden írásán átfolyik. Érdekes, hogy ezt a meglehetősen konvencionális irodalmi díszletet hogyan sikerül összhangba hoznia, s ezzel mintegy tárgyat találni az elvágódás számára.

Ahogy a mű címe gyűjtőnév lehet a kötetben szereplők számára, elárulván egyben legjellemzőbb tulajdonságaikat is, ugyanúgy vonatkozathatjuk rájuk, a *Megfejelt triptichon*ba tartozó *Valahol fenn a Messzi-folyón* novellának, s egyben a kötetnek is záró sorait, a *metaforikus* állásfoglalást, amelyet a vegyi anyagok miatt elpusztult *halakról* írt Szilágyi István: „Igen, lehet, hogy megélnék — ha nem is ezek. Mert ezek most kikészülnek. De majd lesznek fajták, miért ne lennének, amelyek immunisokká válnak a koszra, a vegyszeres lére, s akkor azok majd úgyszólamint benépesítik újra a *Messzi-folyót*.” (*Kritérium, 1971.*)

SIGMOND ISTVÁN: EGY PANASZGYŰJTŐ PANASZAI

A figyelmet fölkeltő cím figyelmet fölkeltő munkát is ígér: etikai kérdések a groteszk mérlegén. A fiatal romániai magyar író egy groteszk álom időtől-tértől független „társadalmában” mutatja be az emberiség előtt álló fejlődés eltorzult változatát. Milyen lesz (lehet) az egyén és a tömeg sorsa (és viszonya) az elgépiesített-centralizált-bürokratizált társadalomban, ahol az apparátus sohasem eszköz, hanem cél, s a bürokrácia megöli a humánumot. Az emberek (emberek??) név helyett számot és jelet viselnek, és nevükkel egyéniségüket is elvesztik, a SZABÁLY rabszolgái ok: „A Szabály ismerete teszi az embert emberré.”

Etikai kérdések a groteszk mérlegén: bátorság és meghunyászkodás, értelem és értelmetlenség, humánus és embertelenség viszonyát vizsgálja az utópisztikus városban, ebben a pokolian nyomasztó álomban.

Sigmond István főhőse *Hatvannyolc Per F* egyes szám első személyben tudósít sorsának szinuszgörbéjéről, néhol swifiti kegyetlenséggel, ebből a fejtetőre állított, falanszterinél is ördögibb világából. Ennek az elkerüléséért íródott ez a könyv.

A mű nagyfokú erkölcsi érzékről és érzékenységről tanúskodik, s a mégis optimista kicsengés bizonyítja a szerző hitét, hogy az ember csak a humanizmus örök normái között — és azokért küzdve! — képes önmaga fenntartására és megtartására. (*Dacia, 1971.*)

JANKOVICS JÓZSEF